

תקנת מי שלא עשה עירוב

מבואר בברייתא, שמי שלא הניח עירובי תבשילין מערב יום טוב, תקנתו שיהיה לו מה לאכול בשבת, שיקנה קמחו לאחרים, והם אופים ומבשלים לו^א.

ואף שלא נזכרה בברייתא תקנה נוספת, אין ללמוד מכאן שזהו האופן היחידי שיוכל לאכול בשבת, אבל כשעבר ובישל בעצמו בלא עירוב, המאכל אסור.

שכן גם אם באופן האחרון המאכל מותר, לא היה לברייתא להזכיר זאת, כי אין זו תקנה, משום שאסור לו לעשות כן, והברייתא משמיעה באיזה אופן יוכל לאכול דברים מותרים בהיתר, ולא כיצד יוכל לאכול דברים מותרים על ידי עשיית איסור [=תנא תקנתא דהיתרא קתני, תקנתא דאסורא לא קתני].

המערים לבשל מיום טוב לשבת בלא עירוב

מי שהניח עירוב תבשילין, ואכלו, הרי הוא כמי שלא הניח כלל, וזה וזה אסורים לבשל מיום טוב לשבת, כפי שנתבאר.

אמנם לצורך יום טוב מותר לו לבשל, וכשבישל לצורך יום טוב, ונשאר אחר האכילה, מותר לו לאכול את הנשאר גם בשבת.

וכל זה כשלא נתכוון לכך, אבל אם מערים, שמבשל תבשילים נוספים, ואומר, מבשל אני לצורך יום טוב, שעתיד אני להזמין אורחים, ואינו מזמין, אסור לו לאכול מהם בשבת^ב, כי החמירו חכמים בדבר זה שלא תיעקר תקנת עירוב^ג.

לדברי רב אשי, הכל מודים לדין זה, שהמבשל בהערמה בלא עירוב, אסור לו לאכול מהתבשיל בשבת.

^א ובדף כ"א מבואר שתקנה זו מועילה לבשל ולאפות לו כל צרכו אבל פת אחת וקדרה אחת התירו לו לבשל אף בעצמו.

^ב ודווקא כשמבשל תבשילים נוספים, אבל בקדרה אחת, אם ירבה לשבת, הא אמר דאפילו לחול שרי כדלעיל, ממלאה אשה קדרה בשר, ואף על פי שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת. [רש"י].

^ג ולא דמי להערמה דרב אדא בר אהבה, דמלח גרמא גרמא, דאין עבוד באוכלין, ואי משום טרחא, הא עדיפא, דלמא חס שלא יסריח הבשר, וממנע ולא שחיט. [רש"י].